

Täysistunto

Torstai 7.10.2021 klo 15.59—19.15

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työaikalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 161/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Mennään keskusteluun. Ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.18 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä tavoitteena on palauttaa vanhan työaikalain aikainen oikeustila. Tämä toteutettaisiin kahden pykälän muutoksella.

Ensimmäinen muutos koskee valtakunnallisten työmarkkinajärjestöjen sopimusoikeuden laajentamista. Esityksen mukaan valtakunnallisella työ- tai virkaehtosopimuksella saataisiin sopia laissa muutoin säädetystä säännöllisestä työajasta poiketen työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Tällaisia tehtäviä on lähinnä palo- ja pelastustoimessa. Tämä lakihanke on lähtenyt liikkeelle nyt työntekijäpuolen yhteydenotosta ja pyynnöstä. Myös KT on pitänyt ehdotettua muutosta tarpeellisena. Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä työntekijä- ja työnantajapuolen kanssa.

Tällä ehdotuksella muutettaisiin sekä vuorokautisesta että viikoittaisesta säännöllisestä työajasta poikkeaminen niin, että vuorokautinen työaika voisi olla 24 tuntia, minkä jälkeen työntekijälle olisi annettava pidempi yhdenjaksoinen lepoaika. Sopia voitaisiin myös keskimäärin 40 tuntia ylittävstä viikkotyöajasta.

Tämä ehdotettu muutos ei itsessään muuttaisi kenenkään työsuhteen ehtoja, vaan se antaisi mahdollisuuden sopia asiasta valtakunnallisella työ- ja virkaehtosopimuksella työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Sopimusmahdollisuus koskisi lähinnä siis palo- ja pelastustoimessa olevaa henkilöstöä ja heidän työaikajärjestelyjään. Tällä hetkellä tämänkaltaisen järjestely on mahdollista vain avin poikkeusluvalla, ja nyt sitten tämän muutoksen jälkeen tästä asiasta voitaisiin sopia siis TESissä ja siten mahdollisesti keventää myös viranomaisten työtaakkaa, eli ei tarvittaisi tätä avien lupapyöritystä.

Toiseksi ehdotetaan, että työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudestaan rikkoo hätätyön teettämiselle säädettyjä rajoja, olisi tuomittava työaika-rikko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2021 vp

muksesta sakkoon. Nykyisin voimassa olevassa työaikalaissa rangaistavaa on enimmäistyöaikaa tai vähimmäislepoaikoja koskevien säännösten rikkominen. Lain vastaisella hätätyön teettämisellä rikotaan yleensä joko enimmäistyöaikaa tai vähimmäislepoaikoja koskevia säännöksiä.

Lisäksi näihin kahteen edellä mainittuun pykälään ehdotetaan vielä tehtäväksi teknisiä korjauksia, jotta nämä sanamuodot vastaisivat paremmin nykyisiä lain sanamuotojen teknisiä edellytyksiä. Myös poikkeuslupaa koskevaan pykälään tehtäisiin tekninen korjaus muuttamalla momenttiviittausta vastaamaan laissa tarkoitettua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Kaleva.

18.21 Atte Kaleva kok: Arvoisa puhemies! Voimassa oleva työaikalainsäädäntö on tarpeettomasti vaikeuttanut niin työnantajien kuin työntekijöidenkin arkea erityisesti pelastuslaitoksilla. On hyvä, että asia pyritään nyt korjaamaan. Pelastustoimessa on perinteisesti tehty niin sanottua vuorokausityöaikaa. Käytännössä se siis tarkoittaa, että työvuorossa ollaan kerrallaan 24 tuntia, minkä jälkeen seuraa kolme vapaapäivää. Työaika on tasoittunut keskimäärin 42 tuntiin viikossa. Jotkut pelastuslaitokset ovat kokeilleet lyhyempiä työaikoja, mikä on samalla merkinnyt useampia työpäiviä. Enimmäkseen kokemukset näistä ovat olleet kielteisiä, ja siksi osa laitoksista on palannut takaisin vuorokausirytmiiin.

24 tunnin työvuoroja toivoo suurin osa alan ammattilaisista. Monille tämä työaikamalli on myös iso syy pysyä ammatissaan. Pääsääntöisesti mallia kannattavat myös työnantajat. Malli on selkeä, ymmärrettävä ja käytännössä mielekkäästi toteutettavissa. Niillä laitoksilla, joissa on siirrytty lyhyempään työaikaan, on jouduttu rekrytoimaan lisää väkeä, mikä on merkinnyt myös lisää kustannuksia.

Meillä on jo ennestään pulaa pelastajista ja pätevistä hoitohenkilökunnasta. Vuorokausirytmillä ei ole sellaisia haittoja, joiden takia sitä mallia pitäisi vieroksua. On tarpeen ymmärtää tämän alan erityispiirteet. Pelastusalan ammattilaiset ja ensihoitajat ovat kaikkina aikoina — arkena ja pyhinä, yöllä ja päivällä — valmiina kiirehtimään avuksemme silloin, kun hätä on suurin. Työ on erityistä myös siksi, ettei meidän hätämme ja palvelutarpeemme ole mitenkään tasainen tai ennakoitava. Alan henkilöstön pitää jokaisena hetkenä olla valmiina, koska hätä ei odota. On sanomattakin selvää, että monissa muissa töissä 24 tunnin vuoro olisi kohtuuton. Pelastus- ja ensihoitoalan ammattilaisten työ on usein valmiuden ylläpitoa ja päivystämistä. Eivät nämä ammattilaiset pääsääntöisesti aja hälytysajoa kellon ympäri. Tehtävien salliessa heillä on vuoron aikana myös mahdollisuus lepoon.

Kannatan sitä, että lainsäätäjä tai viranomainen puuttuu mahdollisimman vähän työaikoihin ja muuhun työpaikkojen arkeen silloin, kun osapuolet yhdessä löytävät kullekin työpaikalle parhaiten sopivia ratkaisuja. Ammattilaiset tuntevat työnsä ja työolosuhteensa. Kannatan lämpimästi sitä, että pelastus- ja ensihoitoalan ammattilaiset saavat jatkossakin tehdä parhaaksi kokemaansa työaikaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Junnila — edustaja Junnila poissa. — Edustaja Satonen.

18.24 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Nyt täytyy sanoa, että edustaja Kaleva piti kyllä niin hyvän puheenvuoron, että riittäisi, kun sanoisi, että yhdyn edelliseen puhujaan. Sanon kuitenkin muutaman sanan:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2021 vp

Tässä hyvin käy ilmi se, että on sellaisia toimialoja, joilla töitä on järkevää tehdä hyvin-kin poikkeuksellisella tavalla, ja palo- ja pelastustoimi on nimenomaan juuri sellainen ala. Aivan kuten edustaja Kaleva sanoi — ja kun jonkun verran palomiehiä tunnen, se on myös oma käsitykseni — se on yksi vetovoimatekijä sille työlle, että sitä nimenomaan tehdään niin, että tehdään yksi 24 tunnin jakso ja sitten on vapaapäiviä ja sitten tehdään toinen 24 tunnin jakso. Se myös mahdollistaa sen, että voi asua aika kaukanakin työpaikastaan, koska tämä liikkuminen ei ole päivittäistä.

Tosiaan näistä henkilöistä on pulaa, ja silloin on järkevää, että nämä säännökset joustavat.

Ylipäätään on tietysti järkevää, että me annetaan tilaa sille paikalliselle sopimiselle, ja tämä on siitakin erinomainen esimerkki. Aivan varmasti Kuntatyönantajat ja valtakunnalliset liitot työntekijäpuolella kykenevät tekemään järkeviä työsopimuksia jatkossakin tätä säännöstä huomioiden.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Malm.

18.25 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Tässä on nyt käsitelty lähinnä tätä ensimmäistä pykälää, mutta tämä toinen ehdotus on, että ”työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudestaan rikkoo hätätyön teettämiselle säädettyjä rajoja” ja niin edespäin. Kun me puhumme tässä nyt hätätyöstä ja tästä pelastustyöstä, niin minua kiinnostaisi nyt tietää se, koskeeko tämä pykälämuutos kaiken kaikkiaan myös muun muassa yksityistä työnantajaa. Elikkä kun ongelmia on juuri enimmäistyöajan ylityksessä tai vähimmäislepoajan alituksessa, niin miten tämä suhteutuu tässä koko kokonaisuudessa?

Mutta oikeastaan muuten täytyy yhtyä puheenvuoroihin — harvinaisen yksimielistä väkeä tänään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Heinonen.

18.26 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Hyvä ministeri ja edustajakollegat! Haluan kyllä antaa kiitosta ministeri Haataiselle tämän esityksen tuonnista eduskuntaan. Niin kuin ministeri kertoi, tämä muutostoive ja -tarve on lähtenyt nimenomaan sieltä kentältä, työntekijöiltä ja palo- ja pelastuslaitoksista, ja silloin on hienoa, että siihen reagoidaan ja tehdään muutoksia. Tämä työaikalain muutosesitys siis koskee palo- ja pelastusalaa ja ensihoitajia ennen kaikkea.

Tässä edellä edustaja Kaleva piti hyvän puheen ja kuvasi, millä tavalla meidän pelastusalamme tällä sektorilla toimii, tämä vuorokausirytmytyö ja sen jälkeen perään tulevat vapaat. Kaleva toi esille sen, mikä alalla näkyy, että nimenomaan tämä on yksi syy siihen, että alalla ollaan, halutaan olla, ja itse asiassa aika usein, että pystytäänkin olemaan. Se työ on rasittavaa, rankkaa ja kovaa, ja silloin tämä rytmi on ollut toimiva.

Toivon todella, että tämä saadaan nopeasti voimaan. Tämä tulee parantamaan meillä pelastajien asemaa ja toivottavasti myös kasvattamaan alan vetovoimaa, estämään, tilkitsemään sitä, että alalta ei siirryttäisi pois ja siellä jaksettaisiin olla, mutta myös lisäämään alan vetovoimaa. Tämä ei kuitenkaan tule yksin riittämään, sillä meillä on tällä hetkellä Suomessa alati kasvava pelastajapulana, voisi puhua jo aika lailla akuutistakin pulasta. Suurimpia tekijöitä tässä akuutissa pelastajapulassa on aiemmin varallaoloon perustuneiden paloasemien muuttaminen ympärivuorokautisiksi miehitetyiksi paloasemiksi. Esimerkik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2021 vp

si neljän hengen päivävuoro on muutettu ympärivuorokautiseksi vuoroiksi, eli neljä henkilöä neljää vuoroa kohden. Lisäksi aluehallintovirastohan on antanut huomautuksia toimintavalmiusaikojen riittämättömyydestä, joiden vuoksi uusia pelastusyksiköitä on perustettu ja tullaan perustamaan erityisesti pääkaupunkiseudulle. Seuraavan viiden vuoden aikana pelkästään Uudellamaalla tarvitaan yli 100 uutta pelastajan virkaa normaalin poistuman lisäksi. Kansallisella tasolla kyseessä on jopa 1 000 uutta virkaa noin 1 400 eläköityvän pelastajan lisäksi vuoteen 2030 mennessä eli tämän kuluva vuosikymmenen aikana.

Käytännössä siis valtio vaatii pelastuslaitoksilta lisää iskukykyä, mutta rahaa koulutuksen järjestämiseen ei ole nyt riittämiin. Tilanne on hyvin nurinkurinen, sillä koulutuksen järjestäminen on nimenomaan valtion vastuulla. Toivon, että tämän työaikalain alalta tulleen toiveen ja muutoksen jälkeen myös tähän alalla olevaan akuuttiin pelastajapulaan puututtaisiin ja huolehdittaisiin, että me saamme riittävän määrän pelastajia kasvavia tarpeita varten mahdollisimman pian.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kemppi.

18.30 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! On todella hyvä asia, että esimerkiksi pelastuslaitoksen ja ensihoidon työntekijöitä on vihdoinkin kuunneltu tämän työaikaasian kohdalla. Tämän seurauksena voidaan sopia muun muassa vuorokausi- ja vuorokausi-työstä eli 24 tunnin työvuoroista, niin kuin keskustelussa on kuultu. Alan ammattilaiset ovat laajasti lähestyneet varmaan muitakin edustajia — myös minua — siitä, että tämänkaltaisen laki tulee saada voimaan ja vapautta neuvotella heidän omista vuoroistaan tulevaisuudessa saada raivattua.

Tämä on tietysti askel paikallisen sopimisen suuntaan siinä mielessä, että silloin kun työntekijän ja työnantajan intressi on yhteinen, voidaan rohkeasti myös sopia pelkäämättä sanktioita. Uskon, että tällä esityksellä pystytään helpottamaan myös työntekijäpulaa, varsinkin niillä alueilla, joilla osaajia on vähän. Tiedän, että esimerkiksi pohjoisessa, Rovaniemen alueella, voi olla hyvinkin vaikeaa saada ensihoidon työntekijöitä, ja tämän uudistuksen kautta tietenkin myös pitkämatkalaisen työntekijän taival on helpompi.

Edustaja Kaleva kuvasi hyvin sitä, että on hyvä, että lainsäätäjä puuttuu mahdollisimman vähän ammattilaisten työarkeen silloin, kun työntekijöiden ja työnantajan intressi on yhteinen. Toivon, että tässä pelastustoimen keskustelussa muistetaan myös puolivakinaisen henkilökunnan tarpeet ja työaikajoustot. Myös siellä suunnalla on kovasti toiveita.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Haluaako ministeri Haatainen? Olkaa hyvä.

18.32 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän tästä hyvästä keskustelusta. Täällä tuli yksi kysymys, itse asiassa edustaja Malm kysyi rangaistavuudesta, koskeeko tämä myös yksityistä sektoria. Tämä hätätyösäännöksen rikkomisen koskee sekä yksityistä että julkista sektoria ihan samalla tavalla kuin se säännös koskee nyt kokonaisuudessaan molempia eli yksityistä ja julkista puolta.

Eipä lisättävää tähän. Hyvä kuulla tässä keskustelussa, että eduskunta tukee tätä esitystä, ja toivottavasti tämä saadaan sitten valiokunnasta nopeasti eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos itsellenne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2021 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.